

УДК 364-355.1:005.336.2

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.5.16>

Ярослава ЮРКІВ

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної педагогіки, проректор з науково-педагогічної роботи, Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», вул. Івана Банка, 3, м. Полтава, Україна, 36003

ORCID: 0000-0001-9890-7855

Олеся ТОВСТУХА

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології, Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», вул. Івана Банка, 3, м. Полтава, Україна, 36003

ORCID: 0000-0001-7998-1208

Бібліографічний опис статті: Юрків, Я., Товстуха, О. (2025). Компетентнісний підхід у професійній підготовці фахівців соціальної сфери до роботи з ветеранами війни та членами їх сімей. *Ввічливість. Humanitas*, 5, 136–143, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.5.16>

КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ДО РОБОТИ З ВЕТЕРАНАМИ ВІЙНИ ТА ЧЛЕНАМИ ЇХ СІМЕЙ

У статті обґрунтовується актуальність використання принципів компетентнісного підходу в процесі підготовки фахівців соціальної сфери до роботи з ветеранами війни та членами їх сімей. Автори акцентують на тому, що сучасні соціальні виклики, пов'язані з забезпеченням психологічної, соціальної та матеріальної підтримки ветеранів та їх близьких, вимагають від фахівців не лише знань і навичок, а й сформованих компетенцій, що інтегрують професійні, соціальні та емоційні складники діяльності. Здійснено аналіз наукових підходів до визначення понять «компетенція» та «компетентність» у психолого-педагогічній літературі. Детально проаналізовано підходи українських та зарубіжних науковців до визначення змісту компетентності. Важливою складовою наукової розвідки стало описання умов організації процесу підготовки фахівців соціальної сфери, орієнтованого на роботу з ветеранами війни та членами їх сімей, з урахуванням сучасних викликів і потреб суспільства. Виокремлено ключові фактори ефективної підготовки, зокрема інтеграцію теоретичних знань і практичних навичок, розвиток міжособистісних і комунікативних компетентностей, формування емоційної стійкості, здатності до адаптації в умовах високого психоемоційного навантаження, а також уміння працювати у мультидисциплінарних командах.

Зроблено висновок, що компетентнісний підхід дозволяє формувати інтегровану систему професійних, соціальних і особистісних компетентностей, здатних гарантувати високу якість соціальної роботи, відповідність вимогам сучасного ринку праці та розвиток конкурентоспроможного спеціаліста, готового до викликів воєнного та післявоєнного часу, а також здатного ефективно реагувати на соціальні, психологічні та емоційні потреби ветеранів і їхніх сімей.

Ключові слова: компетентнісний підхід, професійна підготовка, соціальна сфера, фахівець соціальної роботи, ветерани війни, члени сімей ветеранів війни.

Yaroslava YURKIV

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor at the Department of Social Pedagogy, Vice-Rector for Scientific and Pedagogical Work, State Institution «Luhansk Taras Shevchenko National University», 3 Ivana Banka str., Poltava, Ukraine, 36000

ORCID: 0000-0001-9890-7855

Olesya TOVSTUKHA

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Psychology, State Institution «Luhansk Taras Shevchenko National University», 3 Ivana Banka str., Poltava, Ukraine, 36000

ORCID: 0000-0001-7998-1208

To cite this article: Yurkiv, Ya., Tovstukha, O. (2025). Kompetentnisnyi pidkhid u profesiinii pidhotovtsi fakhivtsiv sotsialnoi sfery do roboty z veteranamy viyny ta chlenamy yikh simei [Competence-based approach in professional training of social sphere specialists to work with war veterans and their families]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 5, 136–143, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.5.16>

COMPETENCE-BASED APPROACH IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF SOCIAL WORK SPECIALISTS FOR WORKING WITH WAR VETERANS AND THEIR FAMILIES

The article substantiates the relevance of applying the principles of the competency-based approach in the training of social work specialists for work with war veterans and their family members. The authors emphasize that contemporary social challenges related to providing psychological, social, and material support to veterans and their relatives require specialists to possess not only knowledge and skills but also well-developed competencies that integrate professional, social, and emotional aspects of activity. An analysis of scientific approaches to the concepts of “competence” and “competency” in psychological and pedagogical literature has been conducted. The approaches of both Ukrainian and foreign researchers to defining the content of competency are thoroughly examined. An important component of the study is the description of the conditions for organizing the training process of social work specialists focused on working with war veterans and their family members, taking into account current societal challenges and needs. Key factors for effective training are identified, including the integration of theoretical knowledge and practical skills, the development of interpersonal and communication competencies, the formation of emotional resilience, the ability to adapt under high psycho-emotional stress, and the ability to work in multidisciplinary teams.

It is concluded that the competency-based approach allows for the formation of an integrated system of professional, social, and personal competencies capable of ensuring high-quality social work, meeting the requirements of the modern labor market, and developing a competitive specialist ready to face the challenges of wartime and post-war contexts, as well as effectively respond to the social, psychological, and emotional needs of veterans and their families.

Key words: competence-based approach, professional training, social sphere, social work specialist, war veterans, families of war veterans.

Актуальність проблеми. Сучасний соціальний контекст України характеризується значним зростанням потреб у комплексній соціальній підтримці осіб, які зазнали негативних наслідків збройного конфлікту. Особливо актуальним є забезпечення професійної допомоги ветеранам війни та членам їх сімей, які належать до категорії соціально вразливих груп клієнтів соціальної сфери. Ефективна робота з ними вимагає від фахівців соціальної сфери не лише знання теоретичних основ соціальної роботи, психології та педагогіки, але й високого рівня практичних умінь, здатності до міжособистісної взаємодії, комунікації в умовах стресу, емпатії та гнучкого підходу до вирішення складних соціальних ситуацій.

Компетентнісний підхід здатний забезпечити системну інтеграцію цих компонентів, дозволяючи формувати у фахівців сукупність знань, умінь, ціннісних орієнтацій та особистісних якостей, необхідних для ефективної професійної діяльності.

Аналіз останніх публікацій. Аналіз сучасної наукової літератури свідчить, що професійна підготовка у будь-якій галузі дедалі частіше розглядається не лише як засвоєння теоретичних знань, а як комплексна система формування практичних умінь, ціннісних орієнтацій та особистісних якостей, необхідних для ефективного виконання фахових завдань. Такі підходи послідовно розвивають дослідження колективу. колективу авторів Н. Авше-

нюк, Т. Десятов, Л. Дяченко, Н. Постригач, Л. Пуховська, О. Сулима, які здійснили ґрунтований аналіз теоретичних основ і практичного впровадження компетентнісного підходу в процесі професійної підготовки фахівців педагогічного профілю діяльності. Дослідження вітчизняних авторів (О. Бартош, Г. Біляченко, Т. Веретенко, О. Клочка, С. Михнюка, В. Поліщука, І. Савельчук, І. Сидорука, Г. Слозанської, Н. Циган, С. Чернета та ін.) обґрунтовують необхідність орієнтації освітніх програм професійної підготовки фахівців соціальної сфери на формування ключових та професійних компетентностей, наголошуючи на міждисциплінарності, практикоорієнтованості й ціннісно-рефлексивній складовій навчального процесу.

Водночас огляд публікацій виявляє суттєву наукову прогалину, попри загальну підтримку компетентнісного підходу, замало робіт присвячено специфіці його застосування у підготовці фахівців соціальної сфери саме до роботи з ветеранами війни та членами їх сімей.

Мета статті. Обґрунтування використання принципів компетентнісного підходу в професійній підготовці фахівців соціальної сфери до роботи з ветеранами війни та членами їх сімей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «компетентність» ввійшло в психолого-педагогічний обіг порівняно недавно й на сьогоднішній день перебуває в стані активної наукової розробки. Визначення «компетентнісна освіта» як досягнення певного освітнього результату з'явилося у 60-х роках ХХ ст. у США та країнах Західної Європи (Стамбульська, 2018, с. 50). У середині 1980-х років ХХ ст. західноєвропейські науковці Д. Мертенс, А. Шелтон, Р. Бадер та інші здійснили наукове обґрунтування категоріального апарату понять «компетентність» і «компетенція». Європейські експерти розглядали компетентність як систему загальних, ключових або базових умінь, необхідних для ефективної діяльності. У їхніх дослідженнях компетентність тлумачиться як здатність успішно задовольняти індивідуальні та соціальні потреби, діяти та виконувати поставлені завдання (Сотніченко, 2016).

Відповідно, дослідники виділяють три основні етапи становлення компетентнісного підходу в освіті. Перший етап (1960–1970-ті роки ХХ ст.) характеризується введенням у науковий обіг терміну «компетенція» та розмежуван-

ням понять «компетенція» і «компетентність». Другий етап (1970–1990-ті роки ХХ ст.) відзначається активним використанням цих понять у наукових дослідженнях та практичній освітній діяльності. Третій етап (з 1990-х років і дотепер) передбачає системний розвиток та впровадження компетентнісного підходу в освітніх системах різних країн із наголосом на формуванні ключових компетентностей особистості (Ягупов, 2007, с. 3).

Одним із перших понять «компетентність» трактував британський психолог Дж. Равен, він визначив кілька ключових цілей застосування компетентнісного підходу. По-перше, він дозволяє учителям керувати індивідуалізованими навчальними програмами, орієнтованими на розвиток основних компетентностей учнів. По-друге, підхід дає можливість учням виявляти свої специфічні таланти, спостерігати за їх розвитком і здобувати визнання своїх досягнень. По-третє, він забезпечує визнання педагогічних досягнень учителів у процесі оцінювання їхньої діяльності. По-четверте, компетентнісний підхід дозволяє відповідальним за педагогічну діагностику планувати дослідження, що стимулюють керівництво до вдосконалення освітніх програм і освітньої політики в цілому. По-п'яте, він створює можливості для проведення ефективної політики в сфері трудових ресурсів, базованої на детальних процедурах професійного навчання, працевлаштування та подальшого професійного розвитку фахівців, а також сприяє відбору гідних кандидатів на впливові посади у суспільстві та відхиленню непридатних (Ягупов, с. 4).

Наприкінці ХХ століття наукове розуміння поняття «компетентність» значно ускладнилося та розширилося, набуваючи значення системи інтелектуальних, фізичних, політичних, соціальних, моральних та естетичних знань і навичок, які людина здобуває не лише в освітньому процесі, а й у різних сферах життєдіяльності, таких як професійна діяльність, культура, політика тощо. Це призвело до появи десятка різноманітних трактувань терміна «компетентність»:

– загальна здатність і готовність до діяльності, що ґрунтуються на знаннях та досвіді практичної діяльності (Циган, 2017, с. 71–75; Антонова, Маслак, 2011, с. 81–109);

– сукупність знань і вмінь, необхідних для здійснення професійної діяльності (Руденко, 2015, с. 77);

– здатність ефективно розв’язувати життєві та професійні завдання на основі знань, досвіду та власної системи цінностей (Сидорчук, 2015, с. 80);

– результат набуття людиною компетенцій, які дають їй змогу якісно виконувати трудові функції, успішно засвоювати знання, взаємодіяти з іншими людьми в різних ситуаціях, швидко адаптуватися до змін у професійній діяльності, набувати соціальної самостійності (Авшенюк, Десятов, Дяченко, Постригач, Пуховська, Сулима, 2014, с. 17).

Актуальність компетентнісного підходу в підготовці фахівців соціальної сфери полягає в тому, що сучасна соціальна сфера потребує фахівців, здатних ефективно поєднувати теоретичні знання з практичними навичками, ціннісними орієнтаціями та особистісними якостями для вирішення складних соціальних проблем, роботи з різними категоріями населення та адаптації до динамічних соціальних умов. У цьому контексті А. Краснощок виділяє кілька ключових функцій компетентностей у системі освіти, вони охоплюють відображення та розвиток особистісних смислів майбутнього фахівця щодо вивчених об’єктів, характеристику діяльнісного компонента освіти та рівень практичної підготовки, здатність вирішувати реальні проблеми в побуті, професійній та соціальній сферах, багатовимірність – охоплення та розвиток основних груп особистісних якостей, а також інтегральну характеристику якості підготовки. У сукупності ці функції визначають і відображають функціональну грамотність майбутнього спеціаліста (Краснощок, 2015, с. 2–3).

Якщо звузити ракурс дослідження та перейти безпосередньо до застосування компетентнісного підходу в підготовці фахівців соціальної сфери, слід зазначити кілька ключових позицій сучасних дослідників. Так, В. Поліщук підкреслює, що одним із шляхів підвищення ефективності освітнього процесу є застосування компетентнісного підходу, що зумовлює зміни в організаційному оформленні підготовки фахівців соціальної роботи у закладах вищої освіти, зокрема у визначенні цілей, виборі форм і методів навчання, а також у способах оволодіння студентами знаннями та практичними вміннями професійної діяльності (Поліщук, 2018). Г. Слезанська зазначає, що для підвищення якості підготовки важливо забезпечити

високий рівень сформованості професійних і соціальних компетентностей, а також особистісно-професійних якостей випускника, готового до ефективної діяльності у територіальних громадах, що можливо за умови поєднання змісту професійної підготовки зі змістом професійної діяльності та орієнтації на компетентнісну модель фахівця (Слезанська, 2019, с. 236). І. Зверева підкреслює, що компетентність майбутнього соціального педагога та соціального працівника формується не лише через знання та навички, а й через власну позицію фахівця, аналіз досвіду та вибір методів. У компетентнісному підході її розглядають як сукупність знань, умінь і ціннісних орієнтацій, необхідних для ефективного виконання професійних ролей, орієнтованих на потреби та інтереси клієнта. Важливими складовими є методологічна, інформаційна, комунікативна, соціальна та культурологічна компетенції, а також здатність працювати в команді та захищати права і розвиток людини (Зверева, 2013); О. Ключко наголошує, що компетентнісний підхід до змісту підготовки майбутніх соціальних працівників вбачає не обізнаність майбутнього фахівця, а його вміння вирішувати проблеми, що виникають, принаймні, у пізнанні та поясненні явищ дійсності, які відбуваються у соціумі; під час освоєння сучасних технологій і стратегій соціальної діяльності (у тому числі профілактичної роботи); в етичних нормах, під час оцінювання власних дій у професійній діяльності тощо (Ключко, 2021, с. 75).

Неоціненою в світлі тематики нашого дослідження є авторська розробка С. Міхнюка, орієнтовуючись на Рекомендації Європейського Парламенту та Ради ЄС, автор у підготовці соціальних працівників виокремив низку ключових компетенцій, кожна з яких має безпосередній вплив на їхню професійну готовність: спілкування рідною мовою, адже передбачає розвиток комунікативних умінь, необхідних для ефективної взаємодії з клієнтами та колегами; спілкування іноземними мовами важливе в умовах полікультурності українського соціуму, забезпечує вміння посередництва й порозуміння в міжкультурному середовищі; цифрова компетентність охоплює вміння шукати, обробляти та використовувати інформацію з відповідальним ставленням до її обсягу та достовірності, що підвищує ефективність вза-

ємодії в соціальній роботі; навчання упродовж життя забезпечує здатність до самооцінки власної готовності до педагогічної діяльності, постійного професійного зростання та використання формальної й неформальної освіти для підвищення кваліфікації; соціальні та громадянські навички формують уміння розпізнавати соціальні коди поведінки, враховувати національно-культурні особливості, виявляти толерантність і співпереживання, що сприяє ефективному налагодженню взаємодії з отримувачами соціальних послуг; ініціативність і підприємливість розвивають здатність брати на себе відповідальність за ухвалені рішення та проявляти інноваційність у професійній діяльності; обізнаність і самовираження сприяють належному розумінню соціокультурного контексту, повазі до культурних проявів клієнта та здатності адаптувати педагогічну взаємодію з урахуванням його цінностей і досвіду (Міхнюк, 2023, с. 40–43).

Ще однією прихильницею використання компетентнісного підходу в професійній підготовці фахівців соціальної сфери є І. Савельчук, яка переконана, що саме компетентнісно орієнтована парадигма здатна вирішити проблему врівноваження освітніх парадигм у процесі підготовки майбутніх соціальних працівників. На її думку, цей підхід поєднує кілька важливих аспектів: передбачає формування соціально-психологічних і професійно-педагогічних новоутворень особистості майбутнього фахівця (компетентностей, компетенцій, кваліфікацій); має міцне теоретико-методологічне підґрунтя, яке орієнтує на засвоєння цінностей та установок, що дозволяє забезпечити особистісно-професійне становлення конкурентоспроможних спеціалістів; реалізується через технології особистісного зростання, розвитку та розкриття потенціалу майбутніх фахівців соціальної сфери (Савельчук, 2019, с. 190–191).

Ми ж наголошуємо, щоб фахівцю соціальної сфери ефективно працювати з ветеранами війни та членами їх сімей, їх професійна підготовка має бути спрямована на формування не лише професійних знань, але й ключових компетентностей, які забезпечують ефективне вирішення конкретних соціальних проблем та належну підтримку клієнтів у реальному житті. Саме компетентнісний підхід забезпечує цілісне формування професійної ідентичності

фахівця, його здатності до самостійної рефлексії та безперервного професійного розвитку. Для цього необхідно дотримуватися наступних **умов** у процесі організації професійної підготовки соціальної сфери до роботи з ветеранами війни та членами їх сімей, а саме:

1) використовувати методи проблемного навчання, кейс-методи, імітаційні, рольові, ділові ігри, які моделюють реальні соціальні ситуації з професійного життя фахівця соціальної сфери;

2) забезпечити розвиток міжособистісних та комунікативних навичок, здатності до критичного, аналітичного, прогностичного мислення, самостійного прийняття рішень, професійної рефлексії;

3) формувати соціально-психологічну готовність до роботи ветеранами війни які стикаються з тригерами, флешбеками, панічними атаками, порушеннями сну, підвищеною тривожністю, емоційною нестабільністю, соціальною ізоляцією, синдромом «вижившого», труднощами у взаємодії з родиною, реакціями на шумові та сенсорні подразники тощо;

4) розвивати емпатію, толерантність, здатність до міжкультурної взаємодії, оскільки ветерани війни та члени їх сімей часто мають унікальний досвід, пов'язаний із травматичними подіями, втратами, соціальною ізоляцією та стигмою;

5) інтегрувати формальну та неформальну освіту, що дозволить поєднати систематизовані академічні знання з практичними навичками та реальним досвідом взаємодії з ветеранами війни та членами їх сімей (стажування, симуляційні вправи волонтерська діяльність);

6) упроваджувати міждисциплінарні практичні заняття з психології, педагогіки, інклюзивної освіти, соціальної роботи, основ медичних знань та права. Це, своєю чергою, буде сприяти комплексному опановуванню майбутніми фахівцями соціальної сфери професійними компетентностями (відпрацювання технік кризового консультування, надання першої психологічної допомоги; розпізнавання симптомів ПТСР та КПТСР; розуміння підходів до інтеграції дітей із сімей ветеранів війни в соціум; уміння, налагоджувати партнерство з різними громадами та інституціями; оволодіння системою знань щодо правового захисту ветеранів війни та членів їх сімей тощо);

7) формувати потребу в наставництві та супервізії дозволить забезпечити постійне підвищення професійної компетентності, розуміння, де шукати підтримку у складних випадках та дозволить запобігти емоційному вигоранню.

Далі окреслемо **фактори** ефективної підготовки фахівців соціальної сфери до роботи з ветеранами війни через призму компетентнісного підходу.

1. Звісно, можна виділити ще 10 факторів, більш «практично-орієнтованих», які впливають на ефективність підготовки фахівців соціальної сфери до роботи з ветеранами війни та членами їхніх сімей:

1. Досвід роботи викладачів з військовими або ветеранами війни та членами їх сімей дозволяє інтегрувати в навчальний процес реальні кейси та практичні приклади, що допомагає здобувачам вищої освіти сформувати реалістичне уявлення про майбутню професійну діяльність.

2. Співпраця з волонтерськими та громадськими організаціями, що працюють із ветеранами війни та членами їх сімей, надає здобувачам вищої освіти унікальну можливість отримати доступ до реального соціального середовища, де вони можуть спостерігати та брати участь у практичних заходах, спрямованих на підтримку ветеранів війни та членів їх сімей; формувати навички міжособистісного спілкування, кризового втручання соціальної, соціально-психологічної, соціально-педагогічної підтримки; розвивати компетентності у сфері координації соціальних послуг.

3. Практичне стажування у військових частинах, ветеранських, реабілітаційних, кризових центрах дозволяє безпосередньо ознайомитися з умовами життя та потребами військовослужбовців або ветеранів війни, спостерігати в реальних умовах за особливостями психологічного стану ветеранів війни, їхньою адаптацією до цивільного життя, реагуванням на стресові ситуації.

4. Залучення ветеранів та їхніх сімей як експертів або консультантів у навчальний процес – це потужний інструмент, який охоплює безпосереднє спілкування зі свідками та учасниками бойових дій. Цікавий та ефективний він тим, що дає можливість майбутнім фахівцям соціальної сфери можливість почути автентичні історії, дізнатися про реальні потреби, проблеми та труднощі, з якими стикаються ветерани у процесі повернення до мирного життя. Участь членів сімей у навчальному процесі розкриває інший, не менш важливий вимір проблеми – виклики, пов'язані з сімейною адаптацією, відновленням стосунків, підтримкою психоемоційного стану близьких.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Компетентнісний підхід є однією з ключових сучасних освітніх парадигм, що забезпечує якісну професійну підготовку майбутніх фахівців, зокрема й у соціальній сфері. Саме компетентнісна модель дозволяє поєднувати теоретичну базу з практичною підготовкою, формувати систему професійних і соціальних компетентностей, орієнтованих на потреби клієнтів та громади. Становлення компетентнісного підходу пройшло кілька етапів – від формування базового визначення «компетентність» до інтеграції в національні та міжнародні освітні стандарти. Особливої значущості цей підхід набуває в підготовці фахівців соціальної сфери до роботи з ветеранами війни та членами їх сімей, адже саме тут потрібна здатність до міжособистісної взаємодії, толерантності, гнучкості, прийняття рішень у складних ситуаціях і готовності до навчання впродовж життя.

Подальші наукові пошуки будуть присвячені пошуку оптимальних моделей професійної підготовки фахівців соціальної сфери до роботи з ветеранами війни та членами їх сімей, які забезпечать баланс між теоретичними знаннями та практичними навичками, необхідними для роботи з цією категорією клієнтів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Антонова О. Є., Маслак Л. П. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. С. 81–109.
2. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / За заг. ред. проф. І. Д. Звереві. 2-ге вид. Київ, Сімферополь : Універсум, 2013. 536 с.
3. Ключко О. О. Компетентнісний підхід у процесі підготовки майбутніх соціальних працівників до профілактики адиктивної поведінки підлітків «групи ризику». *Педагогічні науки: теорія та практика*. 2021. Вип. 2(3). С. 73–77. <https://doi.org/10.26661/2522-4360-2020-3-2-11>

4. Компетентнісний підхід до підготовки педагогів у зарубіжних країнах : теорія та практика : монографія / Н. М. Авшенюк, Т. М. Десятов, Л. М. Дяченко, Н. О. Постригач, Л. П. Пуховська, О. В. Сулима]. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 280 с.
5. Краснощок А. В. Компетентнісний підхід до організації навчання як умова розвитку професійної самосвідомості майбутніх фахівців. *Вісник національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка. Психологія.* № 7. 2015. С. 1–5.
6. Михнюк С. В. Підготовка соціальних працівників до педагогічної взаємодії у процесі вивчення фахових дисциплін : дис. ... д-ра філос. : 015. Київ: НУБІП, 2023. 405 с.
7. Поліщук В. А. Фундаменталізація професійної підготовки соціальних працівників у контексті глобалізаційних процесів. *Professional education: methodology, theory and technologies.* 2018. Vol. 8. С. 182–196.
8. Руденко Л. А. Формування комунікативної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування у професійно-технічних навчальних закладах : монографія. Львів : Піраміда, 2015. 342 с.
9. Савельчук І. Б. Підготовка соціальних працівників в інноваційному освітньому середовищі університету : монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. 375 с.
10. Сидорчук Н. Г. Порівняльний аналіз понять «компетенція» та «компетентність» як складних психолого-педагогічних феноменів. *Проблеми освіти: збірник наукових праць. Спецвипуск.* Вінниця-Київ, 2015. С. 78–81.
11. Слозанська Г. І. Теорія і практика підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи у територіальних громадах : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.05. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2019. 687 с.
12. Сотніченко І. Готовність вчителя до реалізації компетентнісного підходу: правовий компонент. *Народна освіта : електронне наукове фахове видання.* 2016. Вип. № 2(29). С. 50–55.
13. Стамбульська Т. І. Формування культури мовлення майбутніх учителів початкової школи у процесі професійної підготовки : дис. канд. пед. наук : 13.00.04. Івано-Франківськ: КНУ ім. В. Стефаника, 2018. 316 с.
14. Циган Н. В. Особливості формування професійної компетентності при підготовці фахівців для різних типів соціальних закладів. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій університету «Україна».* 2017. № 13. С. 71–75.
15. Ягупов В. В. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти / Ягупов В. В., Сви-стун В. І. *Наукові записки НаУКМА. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота.* 2007. Т. 71. С. 3–8.

REFERENCES:

1. Antonova, O. Ye., & Maslak, L. P. (2011). *Profesiina pedahohichna osvita: kompetentnisnyi pidkhid [Professional pedagogical education: Competence-based approach]*. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka [in Ukrainian].
2. Zvierieva, I. D. (Ed.). (2013). *Entsyklopediia dlia fakhivtsiv sotsialnoi sfery [Encyclopedia for specialists in the social sphere]*. Kyiv; Simferopol: Universum [in Ukrainian].
3. Klochko, O. O. (2021). Kompetentnisnyi pidkhid u protsesi pidhotovky maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv do profilaktyky adyktivnoi povedinky pidlitiv «hrupy ryzyku» [Competence-based approach in the training of future social workers for the prevention of addictive behavior of adolescents «at risk»]. *Pedahohichni nauky: teoriia ta praktyka – Pedagogical Sciences: Theory and Practice*, 2(3), 73–77. <https://doi.org/10.26661/2522-4360-2020-3-2-11> [in Ukrainian].
4. Avsheniuk, N. M., Desiatov, T. M., Diachenko, L. M., Postryhach, N. O., Pukhovska, L. P., & Sulyma, O. V. (2014). *Kompetentnisnyi pidkhid do pidhotovky pedahohiv u zarubizhnykh krainakh: teoriia ta praktyka [Competence-based approach to teacher training in foreign countries: Theory and practice]*. Kirovohrad: Imeks-LTD [in Ukrainian].
5. Krasnoshchok, A. V. (2015). Kompetentnisnyi pidkhid do orhanizatsii navchannia yak umova rozvytku profesiinoi samosvidomosti maibutnikh fakhivtsiv [Competence-based approach to the organization of learning as a condition for the development of professional self-awareness of future specialists]. *Visnyk Natsionalnoho Aviatsiinoho Universytetu. Seriya: Pedahohika. Psykholohiia – Bulletin of the National Aviation University. Series: Pedagogy. Psychology*, 7, 1–5 [in Ukrainian].
6. Mykhniuk, S. V. (2023). Pidhotovka sotsialnykh pratsivnykiv do pedahohichnoi vzaiemodii u protsesi vyvchennia fakhovykh dystsyplin [Training of social workers for pedagogical interaction in the process of studying professional disciplines]. *Dysertatsiia doktora filosofii [Doctor of Philosophy Dissertation]*. Kyiv: NUBIP [in Ukrainian].
7. Polishchuk, V. A. (2018). Fundamentalizatsiia profesiinoi pidhotovky sotsialnykh pratsivnykiv u konteksti hlobalizatsiinykh protsesiv [Fundamentalization of professional training of social workers in the context of globalization processes]. *Professional education: Methodology, theory and technologies*, 8, 182–196 [in Ukrainian].
8. Rudenko, L. A. (2015). *Formuvannia komunikativnoi kultury maibutnikh fakhivtsiv sfery obsluhovuvannia u profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladakh [Formation of communicative culture of future service specialists in vocational education institution]*. Lviv: Piramida [in Ukrainian].

9. Savelchuk, I. B. (2019). *Pidhotovka sotsialnykh pratsivnykiv v innovatsiinomu osvithnomu seredovyshchi universytetu* [Training of social workers in the innovative educational environment of the university]. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka [in Ukrainian].
10. Sydorchuk, N. H. (2015). Porivnialnyi analiz poniat «kompetentsiia» ta «kompetentnist» yak skladnykh psykholoho-pedahohichnykh fenomeniv [Comparative analysis of the concepts «competence» and «competency» as complex psychological and pedagogical phenomena]. *Problemy osvity: zbirnyk naukovykh prats – Problems of Education: Collection of Scientific Works, Special Issue*, 78–81. Vinnytsia–Kyiv [in Ukrainian].
11. Slozanska, H. I. (2019). *Teoriia i praktyka pidhotovky maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv do roboty u terytorialnykh hromadakh* [Theory and practice of training future social workers to work in territorial communities]. *Doktors'ka dysertatsiia* [Doctoral dissertation]. Ternopil: TNPU im. V. Hnatiuka [in Ukrainian].
12. Sotnichenko, I. (2016). Hotovnist vchytelia do realizatsii kompetentnisnoho pidkhodu: pravovyi komponent [Teacher's readiness to implement the competence-based approach: Legal component]. *Narodna osvita – Narodna Osvita*, 2(29), 50–55 [in Ukrainian].
13. Stambulska, T. I. (2018). *Formuvannia kultury movlennia maibutnikh uchyteliv pochatkovoï shkoly u protsesi profesiinoï pidhotovky* [Formation of speech culture of future primary school teachers in the process of professional training]. *Kandydats'ka dysertatsiia* [Candidate's dissertation]. Ivano-Frankivsk: KNU im. V. Stefanyka [in Ukrainian].
14. Tsyhan, N. V. (2017). Osoblyvosti formuvannia profesiinoï kompetentnosti pry pidhotovtsi fakhivtsiv dlia riznykh typiv sotsialnykh zakladiv [Peculiarities of professional competence formation in the training of specialists for different types of social institutions]. *Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnolohii universytetu «Ukraina» – Collection of Scientific Works of the Khmelnytskyi Institute of Social Technologies of the University «Ukraine»*, 13, 71–75 [in Ukrainian].
15. Yahupov, V. V., & Svystun, V. I. (2007). Kompetentnisnyi pidkhid do pidhotovky fakhivtsiv u systemi vyshchoï osvity [Competence-based approach to training specialists in the higher education system]. *Naukovi zapysky NaUKMA. Pedahohichni, psykholohichni nauky ta sotsialna robota – Scientific Notes of NaUKMA. Pedagogical, Psychological Sciences and Social Work*, 71, 3–8 [in Ukrainian].

Дата надходження статті: 01.10.2025

Дата прийняття статті: 13.10.2025

Опубліковано: 12.12.2025